

O idioma na historia

Avelino Pousa Antelo
Presidente da Fundación Castelao

O 14 de novembro de 2004 a “Asociación de Amigos dos Pendellos d’Agolada” encargáronme de saudar e dar a benvinda ós galegos do exterior, os que conservan o noso idioma fóra das nosas fronteiras actuais porque, quizais no pasado, formaron parte xeográfica e administrativa da vella Galicia, ata que no 1833 se fixo a nova demarcación territorial, trocando as sete prouvincias do antigo Reino de Galicia, nas catro actuais, agás eses tres “lugaris” de Cáceres que conservan unha fala que consideran filla da nosa cos que nos entendemos sen problemas e sentímonos irmandados por ese antigo vencello idiomático.

Pois ben, en nome da Asociación Cultural de Bueu, Victoria Martínez solicítame un artigo para a súa revista tratando o tema da lingua como un dos eixes da nosa cultura.

Curiosamente hai poucos días lin unha noticia xornalística que confirma os meus comentarios; di concretamente que unha investigación da prestixiosa Universidade de Cambrich, no Reino Unido, investigou a desaparición hai uns 35.000 anos, dunha das razas mais antigas da nosa prehistoria - o home de Neandertal - e atribúeo á aparición doutro pobo - os auriñacianos - que seica tiñan unha linguaxe moito máis desenvolvida, o que lles permitiu entenderse mellor creando unha cultura superior que lle deu unha decisiva vantaxe para superar ós neandertalenses; algo que eu xa intu-

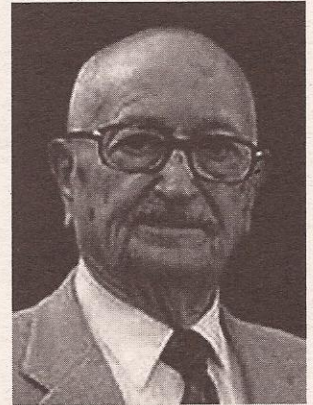
ía despois de ler a Castelao.

O idioma, a lingua, a fala é o vehículo fundamental dun pobo; é a creación que fan os pobos que teñen unha personalidade definida e tamén unha sensibilidade que necesita unha maneira especial de manifestarse; a humanidade primitiva non foi pobo ata que logrou crear un medio de comunicación, un idioma, unha lingua, unha fala; só entón comezou a humanidade a entenderse, a dialogar, a ser solidaria e a poder convivir cos demais. Nós, por sorte, temos esta manifestación cultural que nos xunta aquí como unha gran familia.

Para destacar a fala como algo que nos une quero lembrar parte do que dixo Daniel Rodríguez Castelao nun famoso discurso nas Cortes Constituíntes da República o 18 de setembro de 1931 onde era deputado do Partido Galeguista; dixo: “Ó intervir por primeira vez nos debates deste parlamento, permítideme que vos faga a miña presentación. Eu non son máis ca un artista que puxo a súa arte ó servizo dunha fermosa causa: a de despertar a alma de Galicia.

Eu son un aldeán; non traio a voz da rúa, nin do café nin do Ateneo; traio o mandado dun grupo de mozos estudosos e ilusionados que queren facer alá, na miña terra, un ensaio de Paraíso; demasiado optimistas quizáis, pero sempre bos e xenerosos.

Dende que os chamados Reis Católicos fixeron o que o seu cronista Zurita chamou a “doma e castración do Reino de

Galicia”, a lingua gallega quedou prohibida na Administración, nos tribunais, na ensinanza e a Igrexa mesma evitou que nós, os galegos, rezáramos no noso idioma.

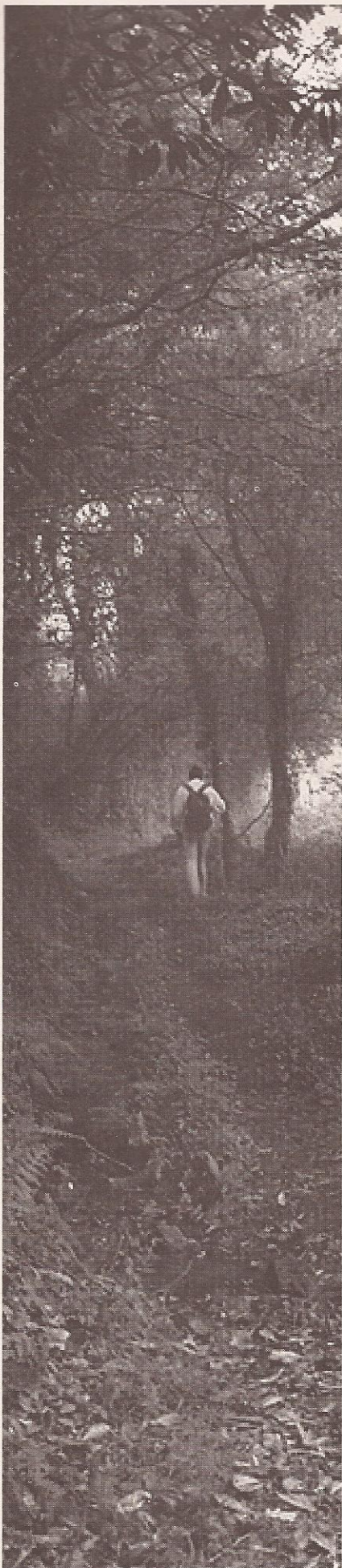
Esa política de asimilación e hostilidade só conseguiu en tanto tempo este pobre triunfo: que os nenos das escolas galegas pensen que falar castelán é falar ben e falar galego é falar mal...

O noso idioma galego debe merecer a vosa simpatía porque é a lingua do traballador, do obreiro, do artesán, do labrego, do mariñeiro; foi lingua de vasalos e magnates e só desprezada polos señoritos cursis e desocupados das capitais de provincia.

A resurrección da nosa lingua no século XIX foi o revivir da democracia e os poetas galegos foron os creadores do alento cavil da miña terra.

Recuperar o idioma é para nós un motivo de dignidade e de sobrevivencia porque, señores deputados, se os galegos aínda somos galegos é por obra e gracia da linguaxe e porque, perdéndose esta, xa non nos quedaría ningunha esperanza de revivir.

Pero o idioma, máis ca un

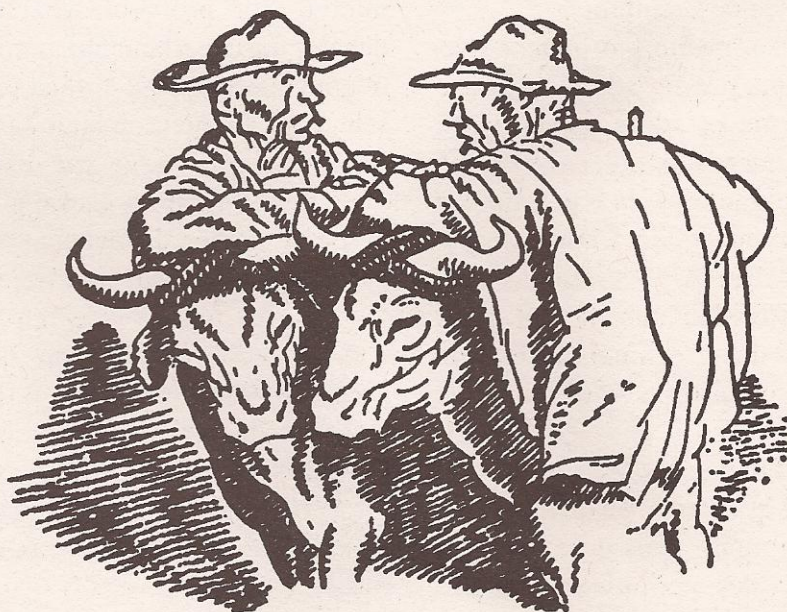
medio de expresión é unha fonte de arte, é o vehículo da alma orixinal dun pobo e, sobre todo, é unha gran obra de arte que ningún debe destruír.

Hai uns anos atopábame eu na Bretaña francesa e oín cantar un cuco e decateime de que aquel cuco cantaba como os da miña terra, despois escoitei ladrar un can e temén me din conta de que aquel can ladraba como os cans galegos. Entón quedei cabilando e descubrín esta gran verdade: os pobres animais aínda están no idioma universal (moitas risas e aplausos).

Eu podería falarvos dos tempos de esplendor da lingua galega, do seu florecemento nos séculos XIII, XIV e XV cando era a lingua lírica de España enteira na que escribiron, entre outros o Rei Alfonso X, o Sabio; pero o día de hoxe é mais para celebrar con ledicia e agarimo o noso reencontro e para agradecervos a

vosa constancia e fidelidade á fala; para os amigos da Val do Xálima: Mañegu, Lagarteiro e Valverdiano dunha maneira especial, pola xenerosa acollida que nos dispensastes na nosa última visita que nos deixou a boca doce e un recordo inesquecible.

Para todos: para os alcaldes de Extremadura: San Martín de Trebellu, As Ellas e a alcaldesa de Valverde do Fresnu e o delegado da Fala dos Tres Lugaris, entrañable amigo Domingos Frades Gaspar; para o delegado do Galego en Asturias Carlos Varela Aenlle, do Galego no Bierzo Heitor Silverio García; e do Galego nas Portelas, Sanabria - Zamora Felipe Lubián Lubián ... Para todos, coa maior emoción de verdadeiro irmán, en nome de tódolos galegos, eu douvos un forte e agarimoso abrazo de benvida.

Debuxo do libro Cousas de Castelao